

SAJTÓ ÉS IRODALOM A TÖBBNYELVŰ MAGYARORSZÁGON

1770–1820

NEMZETKÖZI KONFERENCIA

MEDIA AND LITERATURE IN MULTILINGUAL HUNGARY

1770–1820

INTERNATIONAL CONFERENCE

**HAZAI S KÜLFÖLDI
TUDÓSÍTÁSOK.**
(26.)
Pesten, Szombaton, Sz. Mihály-Hava 26-ik napján 1816.

ELSŐ LEVELE.
Böjtdog - Alízony havának második napján,
Szerdán költ

Áldott Esztendő, ki valál, te lehetsz e jövendő;
Bővítéd javaid', mefize takard bajaid!
JÓZSEFET élteted, holtát nagy mefiszire veszed!
Birtoka terjedjen, Népe virágba legyen!

SOKFÉLE.
KÁ S EGYBE SZEDE
SÁNDOR ISTVÁN.

MÁSODIK DARAB

GYORÓTT
STREIBIG JÓZSEF BETÖVEL
1791

SAJTÓ ÉS IRODALOM A TÖBBNYELVŰ
MAGYARORSZÁGON

1770–1820

NEMZETKÖZI KONFERENCIA

MEDIA AND LITERATURE IN
MULTILINGUAL HUNGARY

1770–1820

INTERNATIONAL CONFERENCE

GYŐR–PANNONHALMA

2018. ÁPRILIS 25–27.

PROGRAM

2018. április 25., szerda
Helyszín / Location: Győri Hittudományi Főiskola
(konferenciaterem)
9021 Győr, Káptalándomb 7.

10:00–11:00 Regisztráció / Registration

11:00–11:10 Megnyitó / Welcome remarks

LUKÁCSI Zoltán, a Győri Hittudományi Főiskola rektora
VADERNA Gábor, az ELTE BTK MIKTI adjunktusa,
az MTA BTK tudományos főmunkatársa

1. szekció / Session 1

Elnök / Chair: SZILÁGYI Márton

11:10–11:35 ANTAL Alexandra (Budapest)

*A bécsi Magyar Hírmondó (1789–1803) kultúra- és tudomány-
szervezési irányai / The Cultural and Academic Organizing
Policies of the Viennese Magyar Hírmondó (1789–1803)*

11:35–12:00 CSÖRSZ Rumen István (Budapest)

*A Sokféle folyóirat (1791–1808) irodalmi programja / The
Literary Approach of the Periodical Sokféle [‘Varied’] (1791–
1808)*

12:00–12:20 Vita / Discussion

12:20–14:00 Ebédszünet / Lunch

2. szekció / Session 2
Elnök / Chair: TÜSKÉS Gábor

- 14:00–14:25 Andrea SEIDLER (Wien)
Höfische Berichterstattung in der Preßburger Zeitung: Reflexionen über die Präsenz des Kaiserpaars Franz I. Stephan und Maria Theresias in den frühen Jahren des Mediums
- 14:25–14:50 FRIED István (Budapest–Szeged)
Die Beschreibung der Nationalitäten in der ungarischen periodischen Schriften 1770–1820
- 14:50–15:15 Eva KOWALSKA (Bratislava)
Die ersten slowakischen Zeitungen zwischen Journalismus und Patriotismus
- 15:15–15:35 Vita / Discussion
- 15:35–16:00 Kávészünet / Coffee break

3. szekció / Session 3
Elnök / Chair: BALOGH Piroska

- 16:00–16:25 Kiss Margit (Budapest)
A Magyar Hírmondó és a szótári tervek / The Magyar Hírmondó and the Lexicological Concepts
- 16:25–16:50 VADERNA Gábor (Budapest)
Az urbanitas lehetőségei a Mindenés Gyűjteményben / The Ideas of 'Urbanitas' in the Periodical 'Mindenés Gyűjtemény'
- 16:50–17:10 Vita / Discussion
- 17:30 Esti séta Győr belvárosában / Guided tour in the city center
- 19:00 **Csaták és szerelmek** – *Joseph Haydn művei énekhangra és fortepianóra* / **Battles and love stories** – *Joseph Haydn's Compositions for Voice and Fortepiano*
Közreműködik / The concert will feature:
BODROGI Éva – szoprán TAKÁCS Szilvia – fortepiano

Helyszín / Location: Zichy-palota díszterme (Győr, Liszt F. u. 20.)

2018. április 26., csütörtök
Helyszín / Location: Pannonhalmi Bencés Gimnázium
(konferenciaterem)

4. szekció / Session 4
Elnök / Chair: VADERNA GÁBOR

- 9.00 Indulás különbusszal Pannonhalmára Győr belvárosából
/ Depart from the city center to Pannonhalma
- 10.00 Köszöntő / Welcome remarks
BORIÁN Elréd OSB
- 10:05–10:30 BIRÓ Annamária (Kolozsvár)
*Erdélyi jelenlét a nyugat-magyarországi sajtótermékekben /
Das Bild von Siebenbürgen in der Presse Westungarns*
- 10:30–10:55 BÓDI Katalin (Debrecen)
*Szerzői szerepek Kazinczy Ferenc folyóirat-közleményeiben /
The Author's Roles in Kazinczy's Articles in Different
Periodicals*
- 10:55–11:20 GRANASZTÓI Olga (Budapest)
*A Hazai Tudósítások és az emlékmű-kultusz kezdetei
Kazinczy Ferenc cikkei tükrében (1806–1807) / Das Blatt
Hazai Tudósítások und die Anfänge des Denkmalkultus im
Kontext des Artikels von Ferenc Kazinczy*
- 11:20–11:45 Vita / Discussion
- 12:00–13:00 Ebédszünet / Lunch
- 13.00 Könyvtári-múzeumi séta a Főapátságban / Guided tour
in the library and museum of the Benedictine Abbey of
Pannonhalma
Vezető: ÁSVÁNYI Ilona, a gimnázium tanára

5. szekció / Session 5
Elnök / Chair: FÓRIZS Gergely

- 15:00–15:25 DÓBÉK Ágnes (Budapest)
Tudósítások az európai könyves kultúráról a nyugat-magyarországi folyóiratokban / Reports on European publishing culture in the journals of Western Hungary
- 15:25–15:50 LENGYEL Réka (Budapest)
„Tudománybéli dolgok” és „Toldalékok”: Historia litteraria és szépirodalom a Magyar Hírmondóban / „Scientific News” and „Additions”: Science and Literature in Magyar Hírmondó (Hungarian Journal)
- 15:50–16:10 Vita / Discussion
- 16:10–16:35 Kávészünet / Coffee break

6. szekció / Session 6
Elnök / Chair: LENGYEL Réka

- 16:35–17:00 DÖBÖR András (Szeged)
Szacsvay Sándor avilági dialógusai mint politikai publicisztikák a Magyar Kurír 1789-es évfolyamában / Sándor Szacsvay’s Dialogues in Hell as Political Publications in the Magyar Kurir (Hungarian Courier) in 1789
- 17:00–17:25 BALOGH Piroska (Budapest)
Schedius Lajos János Literärischer Anzeigere és a magyarországi kritikai hagyomány / Johann Ludwig Schedius’s Literärischer Anzeiger and the Tradition of Critical Journalism in Hungarian Kingdom
- 17:25–17:50 HEGEDÜS Béla (Budapest)
Az irodalomtörténet mint érv az irodalom léte mellett. Révai Miklós felhívása a Magyar Hírmondóban / Literaturgeschichte als Argument für die Existenz der Literatur selbst: der Aufruf von Miklós Révai in der Zeitschrift „Magyar Hírmondó”
- 17:50–18:10 Vita / Discussion
- 18:30 Indulás busszal a társasvacsorára / Dinner
Helyszín / Location: Szél Fiai Fogadó és Cellárium
(9082 Nyúl, Vaskapu 71.)

2018. április 27., péntek
Helyszín / Location: Győri Hittudományi Főiskola

7. szekció / Session 7
Elnök / Chair: Csörsz Rumen István

- 9:00–9:25 BÉRES Norbert (Debrecen)
„Román, 's mi jobb a' Románnál”: A regény népszerűsítése a sajtóban / „Roman, und was ist besser, als Roman”: Die zeitschriftliche Popularisierung des Romans
- 9:25–9:50 BÁRÁNY Zsófia (Budapest)
A „közvélemény aranykora” és a reformáció emlékezete Veszprém vármegyében / Das Goldene Zeitalter der Öffentlichkeit und das Denkmal der Reformation im Komitat Veszprém
- 9:50–10:15 Vita / Discussion
- 10:15–10:45 Kávészünet / Coffee break

8. szekció / Session 8
Elnök / Chair: HEGEDÜS Béla

- 10:45–11:10 Suzana COHA (Zágráb)
The Role of Literary Periodicals in Croatian Politics, Culture and Literature in the First Half of the 19th Century
- 11:10–11:35 CZIBULA Katalin (Budapest)
Der Beginn der Theaterkritik in der deutsch- und ungarischsprachigen Presse in Westungarn
- 11:35–12:00 HERMANN Zoltán (Budapest)
Berichte über die Aufführung von Joseph Haydns „Schöpfung” in Buda/Ofen, am 8. März, 1800.
- 12:00–12:25 Vita / Discussion
- 12:25–12:35 Zárszó / Schlusswort
Csörsz Rumen István
- 12:35 Ebédészünet / Lunch

REZÜMÉK / ABSTRACTS

Antal Alexandra

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, XIX. századi Osztály

A bécsi Magyar Hírmondó (1789–1803) kultúra- és tudományszervezési irányjai

Előadásomban az 1789-ben indult Hadi és Más Nevezetes Történetek, majd 1792-től Magyar Hírmondó néven tovább működő sajtóorgánum híreinek vizsgálatán keresztül szeretném érzékeltetni a lapot fenntartó bécsi magyar tudós társaság kultúra- és tudományszervezési törekvéseit. A hír-
lap szerzteágazó anyagának alaposabb elemzése lehetőséget nyújt a tudósí-
tások hálózatának modellezésére, a főbb irányvonalak láthatóvá tételére,
azok időben változó dinamikájának felvázolására. A Hírmondó közlemé-
nyeinek hálózata és a társaság kapcsolatainak szinergiája pedig rámutat
a lap irodalmi nyilvánosságban betöltött szerepére, így képet kaphatunk
hatásáról a magyar nyelvű kulturális és tudományos élet formálódásában.

The Cultural and Academic Organizing Policies of the Viennese Magyar Hírmondó (1789-1803)

In my presentation I intend to examine the news of the press medium Hadi és Más Nevezetes Történetek (a journal starting in 1789, later – from 1792 – by the title Magyar Hírmondó) and through this demonstrate the maintainer Viennese academic society's aims at organizing cultural and academic life. The thorough analysis of the journal's far-reaching press-material makes it possible to model the network of news and depict the main policies and their time-varying dynamics. The network of Hírmondó's reports and the synergy of the society's relations point out the journal's role in literary publicity so we can get an overall picture on its effects on forming the Hungarian-language cultural and academic life.

Balogh Piroska

ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet,
XVIII–XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék

Schedius Lajos János Literarischer Anzeigere és a magyarországi kritikai hagyomány

A Neuer Kurier aus Ungarn von Kriegs- Staats- und Gelehrten Sachen (más néven Pester Zeitung) újság melléklapjaként 1798–1799 között megjelenő Literarischer Anzeiger für Ungern a magyarországi sajtótörténetben a „német referáló folyóiratok” alakmásaként jelent meg. E minősítés mögött a Schedius által írt előszó sajátos olvasata áll, mely az „ob eine kritisch-literarische Zeitschrift in der gegenwertigen Lage der Dinge für die wissenschaftliche Cultur unseres Vaterlandes Bedürfnis sey?” kérdés köré épül. A kritika szerepének hangsúlyozása révén került be az előszó szövege a *Literatur und Kultur im Königreich Ungarn um 1800* antológiába is. A folyóirat és az előszó szakirodalmi olvasata tehát a recenzió műfajának meghonosítására helyezte a hangsúlyt, ugyanakkor a folyóirat részletesebb ismertetései során sajátos paradoxon bontakozott ki, mivel az Anzeiger lapjain viszonylag kevés, a recenzió műfajának megfelelő szöveg kapott helyet. Az előadás ennek a paradoxonnak a felfejtésére, illetve a folyóirat „kritikai” jellegének kifejtésére vállalkozik.

Johann Ludwig Schedius's Literarischer Anzeiger and the Tradition of Critical Journalism in Hungarian Kingdom

Literarischer Anzeiger für Ungern was published between 1798 and 1799 as the supplement of *Neuer Kurier aus Ungarn von Kriegs- Staats- und Gelehrten Sachen* (i.e. *Pester Zeitung*). By Hungarian media history *Literarischer Anzeiger* was classified as a reproduction of German reviewing journals. That classification based on the central question delineated by Schedius in his preface for *Anzeiger*, namely: „ob eine kritisch-literarische Zeitschrift in der gegenwärtigen Lage der Dinge für die wissenschaftliche Cultur unseres Vaterlandes Bedürfnis sey?” Anthology *Literatur und Kultur im Königreich Ungarn um 1800* also assumed Schedius's preface because of its strong emphasis on criticism. Consequently, former historiography

interpreted preface and text of *Anzeiger* as an attempt to adopt the genre of review into Hungarian journalism. However, that interpretation generated a paradox situation during detailed analysis of *Anzeiger*, since the journal published a relative slight number of reviews. In my paper I will attempt to resolve that paradox, and to explain complex critical character of *Anzeiger*.

Bárány Zsófia
MTA–OSZK

A „közvélemény aranykora” és a reformáció emlékezete Veszprém vármegyében

A 19. század első évtizedeiben a nemzetközi mellett a hazai, főleg egyházi sajtóra és kiadványokra sem kellett sokat várni, hogy görcső alá vegye a lelkiismeret szabadság és annak társadalmi hatásai kapcsán felmerülő lehetőségeket. A kérdésben egyedi szerep jutott Veszprém vármegyének, ahol a neves, protestáns és katolikus diákokat oktató Pápa és a nemzeti zsinat (1822) után az ország új primását (Kopácsy József) adó püspöki székhely a felvilágosodás talaján az együttélés tapasztalatára, a modern politikai toleranciára épülő párbeszédére kerülhetett sor. Kiváltképp hangsúlyos e tény a reformáció 300. évfordulójának (1817) fényében, amely a restauráció vallásosságát felerősítve a katolikus oldalon még inkább előtérbe helyezte a reunió és az áttérítés ügyét, míg a protestánsoknál az uniós tervek kerültek középpontba. Az előadás a szövegösszefüggések vizsgálatának két irányát célozza meg. A kisebb földrajzi térségen belüli nyelvhasználat módjának fókuszpontja ugyanis az egységesítő, általános tendenciák (vallás, nemzet) mellett a mikrokontextus (helyi körülmények, kapcsolatok) feltérképezésének is jelentősebb teret enged(het).

Személyes kapcsolati hálók I.: periodikák

A dunántúli egyházmegye élén 1825 óta álló, veszprémi születésű Kopácsy József mellé 1834-ban került kanonokként Szalay Imre, az 1832 és 1847 között megjelenő hitszónoklati folyóirat, a Magyar Egyházi Beszédek Gyűjteménye szerkesztője. A nyelvtudományi tankönyvről is ismert tanár nagyvívű vállalkozása mellett számos cikkel gyarapította Wigand Ottó

1831-ben indított Közhasznú Esmeretek Tára című betűrendes enciklopédiáját is. Ez utóbbi kapcsán munkatársai között volt bencés szerzetes, evangélikus szuperintendens, valamint református lelkész is, így a felekezeteken átívelő együttműködésről szerezhetett benyomást az 1841-ben kétszer (!) is kiadott *Észrevételek a vegyes házasságokról* című írását megelőzően.

Szalay azonban nem volt egyedül új egyházmegyéjében ezzel az ismerettel. Az 1820–1824 között megjelenő, első magyar tudományos katolikus folyóirat, az Egyházi Értekezések és Tudósítások szerkesztője, Horváth János veszprémi kanonok a Tudományos Gyűjtemény mintájára hozta létre egyházi periodikáját. Vállalkozásának sikeréhez megszervezte ugyan a Veszprémi Tudós Társaságot, ám a környékbeliek mellett szüksége volt további szerzőkre. Így bekapcsolódott a munkálatban többek között az a Guzmics Izidor, aki bakonybéli apátként 1832-ben indította el a Vallási és Egyházi Tárat, amelyet elsősorban teológiai lapként tartanak számon, jóllehet jelentős közéleti tartalommal bírt. A bencés szerzetes mellett Horváth tisztán teológiai tudósítását – amelynek legfőbb munkatársa Versegly Ferenc volt – tanulmányokkal gazdagította számos protestáns személy is, így a szerzők között található Ángyán János és Hrabovszky György evangélikus, valamint Sebestyén István református lelkészek.

Személyes kapcsolati hálók II.: fordítások, értekezések

A katolikus fél felekezeti közeledésében úgy tűnik, kiemelkedő szerep jutott a század első harmadában a janzenizmusra, valamint gallikanizmusra fogékony veszprémi kanonokoknak. Így például a janzenista Pierre Nicole *Traité de la prière* című művét Horváth János Kurbély György püspök ösztönzésére fordította 1815-ben, míg 1801-ben Kopácsy ültette át magyar nyelvre *Az izraeliták és a keresztények szokásaik és erkölcsaik* címmel az egyháztörténész Claude Fleury gallikán művét. Az 1821. évi egyházmegyei zsinaton – valószínűleg Horváthnak köszönhetően – már a katolikus-protestáns unió gondolata („in patria haeretici ad unionem [charitatem]”) is felmerült, amely az egy évvel későbbi pozsonyi nemzeti zsinat tervezetében is előkerült.

A meghíúsult zsinati terv ellenére a felekezetiesedés mihamarabbi felszámolásának a protestáns oldalról is lettek szószólói a megyében. A kanti tanokból merítve Pap István nemesvámosi lelkész 1823-ban névtelenül

jelentette meg Veszprémben a *Vallási Egyesülés Ideájáról* című művét. Ezzel egy időben érkezett Vanyolára Edvi Illyés Pál evangélikus prédikátor is, aki az 1822. évi nemzeti zsinatra írt üdvölő verset, valamint 1826-ban megjelentette a *Vallástüredelem példája a legújabb időkből* című munkáját a témában. Naszályi János palotai református prédikátor pedig német minta alapján 1818-ban a két protestáns egyház egyesülését célozva adta ki a *Kezsztyéni Szeretet és Értelembeli Egyezés* című értekezését.

Das Goldene Zeitalter der Öffentlichkeit und das Denkmal der Reformation im Komitat Veszprém

In den ersten Jahrzehnten des neunzehnten Jahrhunderts musste man nicht lange auf die ungarischen, insbesondere die kirchlichen Medien und Publik warten, dass sie das Potenzial des Gewissens und seiner sozialen Auswirkungen unterstreichen. In dieser Hinsicht spielte Komitat Veszprém eine einzigartige Rolle, wo sich solche Städte befanden, wie Pápa (wo bekannte evangelische und katholische Studenten studierten) - oder Veszprém (der Bischofssitz, vovon der neue Primas, Joseph Kopácsy stammte.) Deshalb konnte ein, auf moderner politischer Toleranz basierender Dialog auf der Grundlage der Aufklärung und der Erfahrung der Koexistenz in diesem Komitat gemacht werden. Dies wird besonders im Zusammenhang mit dem 300. Reformationsjubiläum (1817) betont, das die Religiosität der Restauration auf der katholischen Seite verstärkte, und betont noch mehr die Ursache der Reunion und des Übertritts, während die Pläne einer Union bei den Protestanten im Mittelpunkt standen. Die Vorlesung zielt somit zwei Richtungen der Kontextanalyse ab. Das Studium der Verwendung von Sprache kann in einem kleineren geografischen Gebiet neben zur Vereinheitlichung allgemeiner Trends (Religion, Nation) auch einen bedeutenderen Raum für das Mikrokontext (lokale Bedingungen, Beziehungen) bieten.

Persönliche Kontaktnetze I. Zeitschriften

Im Jahre 1834 wurde Imre Szalay zu einem Domherr neben József Kopácsy, der in Veszprém geboren hatte, und war Bischof der Diözese seit 1825. Szalay war der Herausgeber der *Ungarischen Kirchensammlung (Magyar*

Egyházi Beszédék Gyűjtemény), die Predigtsammlung von 1832 bis 1847. Der Lehrer, der mit dem Sprachlehrbuch vertraut ist, erweiterte neben seinem großen Unternehmen mit mehreren Artikeln die alphabetische Enzyklopädie (*Közhasznú Esmeretek Tára*), die von Ottó Wigand 1831 veröffentlicht wurde. In dieser Arbeit nahmen auch Benediktinermönch, evangelischer Superintendent und kalvinistischer Pastor teil. So konnte er Eindruck über die Zusammenarbeit der Konfessionen vor die Zusammenstellung seiner im Jahre 1841 zweimal herausgegebenen Kommentare über Mischehen (*Észrevételek a vegyes házasságokról*) sammeln. Aber Szalay war mit diesem Wissen in seiner neuen Diözese nicht allein. Der Herausgeber der ersten ungarischen wissenschaftlichen katholischen Zeitschrift (*Kirchliche Thesen und Berichte; Egyházi Értekezések és Tudósítások*), die zwischen 1820 und 1824 herausgegeben wurde, János Horváth, Domherr von Veszprém, schuf seine Kirchenzeitschrift auf *Wissenschaftliche Sammlung (Tudományos Gyűjtemény)* basierend. Die *Wissenschaftliche Gesellschaft von Veszprém (Veszprémi Tudós Társaság)* wurde für den Erfolg seines Unternehmens organisiert, aber er brauchte neben den Einheimischen auch weitere Autoren. So schloss sich, unter anderem Izidor Guzmics, der als Abt des Bakonybél das *Kirchliche und religiöse Magazin (Egyházi és Vallási Tár)* im 1832 gründete, den Werken an. Sie wurde in erster Linie als theologische Zeitschrift angesehen, obwohl sie einen bedeutenden öffentlichen Inhalt hatte. Neben dem Benediktinermönch wurden die theologischen Berichte von Horváth - dessen Hauptmitarbeiter Ferenc Verseghy war - von zahlreichen protestantischen Persönlichkeiten bereichert, darunter János Ángyán und György Hrabovszky, lutherane und István Sebestyén, kalvinistische Pastoren.

Persönliche Kontaktnetze II. Übersetzungen, Verträge

Es scheint so, dass in der konfessionellen Näherung der katholischen Partei im ersten Drittel des Jahrhunderts die für Jansenismus und Gallikanismus empfänglichen Domherrn von Veszprém eine herausragende Rolle spielten. So wurde – zum Beispiel – *Traité de la prière* des Jansenisten Pierre Nicole im 1815 wegen Ermutung des Bischof György Kurbély von János Horváth übersetzt, und Kopácsy im Jahre 1801 übersetzte das gallikanische Werk von Claude Fleury unter dem Titel *Die Israeliten und Christen in ihren Gewohnheiten und Sitten (Az izraeliták és a keresztyének*

szokásaik és erkölcsaik). Im Diözesansynod von 1821 wurde die Idee der katholisch– protestantischen Union - wahrscheinlich dank Horváth – bereits angesprochen, die auch ein Jahr später im Entwurf der Nationalsynode von Pozsony herauskam. Trotz des gescheiterten synodalen Plans gab es auch Wortführern der frühesten Liquidation der Konfessionalismus von der protestantischen Seite. Basierend auf der Lehre von Kant publizierte Istvan Pap, Prediger von Nemesvámos, im Jahre 1823 anonym sein Werk *Über die Idee der Religionsunion (Vallási Egyesülés Ideájáról)* im Veszprém. Zur gleichen Zeit kam der evangelische Prediger Edvi Illyés Pál, der auch ein Gedicht für den Nationalsynod von 1822 schrieb und veröffentlichte im Jahre 1826 *Das Beispiel der religiösen Toleranz aus der neuesten Zeit (Vallástüredelem példája a legújabb időkből)* zu diesem Thema. Im Jahre 1818 veröffentlichte János Naszály, reformierter Prediger von Palota, auf Grundlage eines deutschen Musters eine Abhandlung *Über Christliche Liebe und Vereinbarung (Keresztényi Szeretet és Értelembeli Egyezség)* für die Vereinigung der beiden protestantischen Kirchen.

Béres Norbert

DE BTK Irodalom- és Kultúratudományok Doktori Iskola

„*Román, 's mi jobb a' Románnál*”. *A regény népszerűsítése a sajtóban*

A 18–19. század fordulója a magyar nyelvű *románok* térhódításának kiemelkedő időszaka. A korábbi, szórványos próbálkozások nyomán a század végére szisztematikusan beindul a hazai könyvkiadásban a *románok* fordítása, kiadása és értékesítése. A jelentősen megnövekedő kiadványok száma ezért szükségessé tette egy új finanszírozási és értékesítői rendszer fokozatos kialakítását, a kötetek szélesebb körben való megismertetése új módozatainak feltárását. Ezen logika szerint jelennek meg új szövegtípusok, a hirdetés, a jelentés, a könyvismertetés, később pedig a recenzió, jelezvén, hogy a propagálás, az előfizetésekre összpontosító tevékenységek kilépnek a nyilvánosságtól elzárt magánszféra keretei közül, s a folyóiratok felületét felhasználva egy szélesebb nyilvánosság előtt teszik megismerhetővé a kiadott, vagy kiadás előtt álló kötetek ismerveit. Jelen előadás a korszak hírlap- és folyóiratirodalmának egy konkrét szövegcsoportját,

a románokra összpontosító részét veszi vizsgálat alá. Arra kíváncsi, hogy milyen szövegtípusok, stilisztikai és retorikai sémák használatával kísérelték meg közelebb hozni a viszonylag újdonságnak tekinthető *románt* az olvasóközönséghez; hogyan változik meg két-három évtized alatt a hirdetések szerkezete, nyelvi megformáltsága, tartalma, kezdve a magyar nyelvű prózai alkotásokat üdvözlő és a fordítások, eredeti munkák szükségességére felhívó jelentésektől a szűkszavú, csupán a mű paramétereire koncentráló ismertetésekig; hogyan alakul ki a néhány soros, értékítéllettől mentes könyvajánlóból a terjedelmes, objektív és szubjektív szempontokat egyaránt érvényesítő recenzió.

„Roman, und was ist besser, als Roman“: Die zeitschriftliche Popularisierung des Romans

Die 18-19. Jahrhundertwende ist eine bedeutende Epoche der ungarischen Romane. Wegen der früheren Versuche werden die Romane im heimischen Verlegen übersetzt, publiziert, und verkauft. Die Zahl der Publikationen wurde aufgestiegen und es wurde wichtig, eine Finanzierungssystem anzulegen und die Bände weithin zu erkennen. Aus diesen Gründen werden die neuen Texttypen, die Werbungen, Buchvortrag und später die Rezension. Die Rezension bemerkt, dass die Propagierung aus der Privatsphäre heraustritt, – die von der Publizität abgesperrt ist-, und mit Hilfe der Zeitschriften werden die Merkmale der (noch nicht) ausgegebenen Bände vor einer weiteren Öffentlichkeit bekannt. Dieser Vortrag analysiert eine konkrete Gruppe der Texte, die in dieser Epoche geschrieben wurde, von der Zeitschriftenliteratur. Das Thema der Analysierung ist ein Teil der zeitgenössischen Romane. Es war zweifelhaft, was für stilistische, rhetorische Schemen und Texttypen benutzt wurden, die das Interesse der Lesers erweckt haben, wie verändern sich die Struktur, die Sprechform, der Inhalt der Werbungen während 2-3 Jahrzehnten, wie wandelt sich der Bericht in die Rezension, wie wandelt sich die kurze, wertvorstellungsfreie Buchempfehlung in die Rezension, die die umfangreichen, objektiven, subjektiven Aspekte beachtet.

Biró Annamária

Babeş–Bolyai University, Magyar Irodalomtudományi Tanszék

Erdélyi jelenlét a nyugat-magyarországi sajtótermékekben

„Magyarország nem ismeri Erdélyt” – írta kissé talán túlozva Kazinczy Ferenc az Erdélyi Levelekben 1816-os utazása után. A 18. század végének kommunikációs eszközei egészen biztosan csak részleges megismerést tettek lehetővé, ami igen gyakran sztereotípiák kialakulásához vezetett. A Horea-féle felkelés sajtóbeli ábrázolása nyomán erősödhetett meg Erdély elmaradottságának képe. Előadásomban arra keresem a választ, hogy a 18. század végének nyugat-magyarországi lapjai milyen képet közvetítenek Erdélyről. Elsősorban a Magyar Hírmondót vizsgálom, melynek Szacsy Sándor személyében egy ideig erdélyi szerkesztője is volt és rendszeresen érkeztek tudósítások különböző levelezőktől. Karl Gottlieb Windisch lapjai, a Pressburger Zeitung és az Ungrisches Magazin többnyire a szász Johann Seivert írásait közölte, előadásomban azt az Erdélyképet is vázoló, mely az ő szövegei nyomán rajzolódik ki. Igyekszem a tudósítói hálózat működési kérdéseire is reflektálni, amelyet elsősorban korabeli levelezésekből rekonstruálhatunk.

Das Bild von Siebenbürgen in der Presse Westungarns

„Ungarn kennt Siebenbürgen nicht” – schrieb Franz Kazinczy diese übertriebene Aussage nach seiner Reise durch Siebenbürgen im Jahre 1816. Am Ende des 18. Jahrhunderts ermöglichten die Kommunikationsmittel die Erkenntnis eines Landesteiles nur teilweise, und das führte meistens zur Erstellung verschiedener Stereotypen. Das Bild der Rückständigkeit Siebenbürgens verstärkte sich immer mehr aufgrund von der Darstellung des Horea-Aufstandes in der Presse. Ich möchte in meinem Referat die Darstellung von Siebenbürgen am Ende des 18. Jahrhunderts in den Zeitungen und Zeitschriften Westungarns untersuchen. Vor allem analysiere ich die Zeitung Magyar Hírmondó, die in der Person von Sándor Szacsy für kurze Zeit auch ein siebenbürger Redakteur hatte, und auf deren Seiten die Berichte der Siebenbürger Korrespondenten ständig veröffentlicht wurden. Die Zeitschriften von Karl Gottlieb Windisch (Pressburger

Zeitung und Ungrisches Magazin) publizierten größtenteils die Abhandlungen des sächsischen Geistlichen Johann Seivert. Ich möchte in meinem Beitrag auch dieses aus seiner Beschreibungen entfaltenden Siebenbürgen-Bild skizzieren und über die aus den damaligen Korrespondenzen rekonstruierbaren Berichternetze und deren Bedeutung reflektieren.

Bódi Katalin

DE BTK Irodalom- és Kultúratudományi Intézet

Szerzői szerepek Kazinczy Ferenc folyóiratközleményeiben

Kazinczy Ferenc a 18. század utolsó két évtizedében a kassai Magyar Museum és az Orpheus hasábjain kívül több magyar nyelvű folyóiratban publikál, ám míg a maga szerkesztette lapokban jellemzően irodalmi és irodalomtudományos műfajokkal jelentkezik (recenziók, szaktudományos közlemények stb.), addig a Bécsben és Pozsonyban szerkesztett lapokban jellemzően tudósítóként szólal meg (Magyar Hírmondó, Magyar Musa, Magyar Kurir, Mindenés Gyűjtemény, Hadi és más nevezetes történetek): hírt adva a Birodalom keleti szegletében zajló közéleti eseményekről, irodalmi művek készülésétől, összességében a magyar kultúra általa kiemelkedőnek tekintett történéseiről. A 19. század első évtizedeire nemcsak Kazinczy irodalmi-közéleti szerepe, hanem a magyar nyelvű folyóiratok struktúrája és profilja is megváltozik. Ezt a folyamatot kívánom bemutatni Kazinczy Ferenc folyóiratokban megjelent, nem szépirodalmi, hanem közéleti és tudományos közleményei perspektívájából.

The Author's Roles in Kazinczy's Articles in Different Periodicals

Ferenc Kazinczy, one of the main authors of the last decades of the 18th century publishes his articles in several hungarian periodicals. In his own literary magazines, the Magyar Museum and the Orpheus he writes articles in literary genres or in critical-scientific genres (reviews, studies on special themes), but in the periodicals edited in Vienna and in Pressburg he sends reports on several everyday events (Magyar Hirmondó, Magyar

Musa, Magyar Kurir, Mindenés Gyűjtemény, Hadi és más nevezetes történetek). So he writes news on everyday events from the eastern part of the Empire, reports on literary work's editions, overall on events of the hungarian culture and life. In the first decades of the 19th century the role of Kazinczy in the hungarian literature and literary public life changes significantly, as well as the structure and the profile of hungarian periodicals. I would like to present this process from the perspective of the articles on scientific and every day subjects of Kazinczy.

Suzana Coha

Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, Odsjek za kroatistiku

The Role of Literary Periodicals in Croatian Politics, Culture and Literature in the First Half of the 19th Century

In my presentation I would outline the situation in Croatian public space from the end of the 18th century, but, as I explained in the abstract, I would put the main accent on the first Croatian literary periodical, which was published somewhat later, from 1835 until 1848. However, it can be viewed as the culminating point of the processes that had begun earlier, and it played the indispensable role in the establishment of modern Croatian culture. I hope you will find this acceptable, although the conference title emphasises the period from 1770 to 1820.

Czibula Katalin

ELTE BTK Magyar Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Irodalmi Szakmódszertani Munkacsoport

Das Beginn der Theaterkritik in der deutsch- und ungarischsprachigen Presse in Westungarn

Trotzdem die Presseorganen der bürgerlichen Öffentlichkeit zeigen lebendige Interesse für das Theater, aus dem Aspekt der Kritikgeschich-

te die Quelle – die als informativer Grund dienen könnten – sind viel weniger. Die Nachrichten der Zeitungen haben mehrere Informationen, die aus theatergeschichtlichen Grund wichtig sind, aber enthalten wenige kritische Elemente, oder können wir nur mittelbar die kritische Attitüde bemerken.

In meinem Referat analysiere ich die Nachrichten der deutschsprachigen Pressburger Zeitung, die ungarischsprachigen Zeitungen: Magyar Hírmondó (Pressburg–Pest, 1780–1789), Hadi és Más Nevezetes Történetek (Wien, 1789–1803) und die Zeitschrift Mindenés Gyűjtemény (Komorn, 1789–92). Der Ziel ist zu erweisen, ob die Journalisten die Regel und die Eigenschaften der Pressekritik bewusst oder unbewusst benutzten.

A színházkritika kezdetei a nyugat-magyarországi német és magyar nyelvű sajtóban

Annak ellenére, hogy a polgári nyilvánosság sajtóorgánumai élénk érdeklődést mutatnak a színház iránt, sokkal kevesebb az sajtóanyag, amely kritikátörténeti szempontból forrásul szolgálhat. Az újságok hírei színháztörténeti szempontból sok fontos információt tartalmaznak, de kevés kritikai mozzanatot vagy közvetlen kritikai attitüdot mutatnak.

Előadásomban a német nyelvű Pressburger Zeitungot, a magyar nyelvű Magyar Hírmondót (Pozsony–Pest, 1780–1789), Hadi és Más Nevezetes Történeteket (Bécs, 1789–1803) mint újságokat és a Mindenés Gyűjteményt (Komárom, 1789–92) mint folyóiratot vizsgálom, azzal a céllal, hogy felmérjem, az újságírók mennyiben alkalmazzák a kritika szabályait és sajátosságait tudatosan vagy akár öntudatlanul a színházi beszámolóokban.

Csörsz Rumen István

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, XVIII. századi Osztály –
Lendület kutatócsoport

A Sokféle folyóirat (1791–1808) irodalmi programja

Sándor István (1750–1815) nevét az irodalomtörténet-írás egyrészt az egyik első magyar bibliográfusként emlegeti *Magyar Könyves-Ház* című kézikönyve (1803), másrészt a leendő Magyar Tudományos Akadémiára hagyott jelentős vagyona és könyvtára miatt. A felvidéki származású, világlátott író-fordító Révai Miklós kulturális programjának fontos szereplője volt. Révaihoz fűződő barátsága és a két értelmiségi együttműködése révén született meg a korszak egyik fontos irodalmi-tudományos folyóirata, az 1791 és 1808 között évente-félévente kiadott Sokféle, amely 1801-ig Győrben jelent meg, az utolsó négy kötet pedig Bécsben. A folyóiratot maga Sándor István írta és fordította külföldi sajtótermékek és enciklopédiák nyomán, jórészt a Pétzeli József-féle, Komáromban kiadott Minden Gyűjtemény (1789–1792) hajdani profiljához hasonlóan. A Magyar Hírmondóval is összehangoltan válogatott természettudományi és humán témakörökből, elsősorban a nyelv- és könyvtörténet köréből, de szép-irodalmi anyagot (versek, anekdoták) is közölt. Az előadás a Sokfélében megjelent irodalomtörténeti vonatkozású anyagot tekinti át, elsősorban a Révai-féle értékmentő program nézőpontjából.

The Literary Approach of the Periodical Sokféle ['Varied'] (1791–1808)

István Sándor (1750–1815) has been referred to in the literary criticism as one of the first Hungarian bibliographers due to his great main book *Magyar Könyves-Ház* ('Hungarian Library', 1803) and his wealth and book collection, left to the future Hungarian Academy of Sciences. Sándor, the famous writer and translator was born in North Hungary (today Slovakia), traveled a lot in Europe, and coming home he became an important person of Miklós Révai's cultural program. Through the friendship and collaboration of these significant scholars started one of the most outstanding literary and science periodicals. The Sokféle ('Varied') was published once a year or a half-year between 1791 and 1808; until 1801 printed in Győr and

the last four volumes in Vienna. The periodical was written and translated by István Sándor himself, based on foreign newspapers and encyclopedias, and it was similar to the prototype of Hungarian popular science periodicals, the *Mindenes Gyűjtemény* ('Omniary'), edited by József Pétzeli in Komárom (1789–1792). In harmony with the weekly newspaper of Miklós Révai, the *Magyar Hírmondó* ('Hungarian Messenger') the *Sokféle* selected various topics from natural sciences and humanities, principally from linguistics, history and bibliography, but belles-lettres (poems, anecdotes, fables etc.) too. The paper surveys the articles from literary history, published in the *Sokféle*, mainly in the context of Miklós Révai's cultural-literary heritage program.

Dóbké Ágnes

MTA BTK Lendület Nyugat-magyarországi irodalom 1770–1820
kutatócsoport

Tudósítások az európai könyves kultúráról nyugat-magyarországi folyóiratokban

A 18–19. század fordulóján megnövekedett könyvkiadásról, a formálódó könyvtárakról, a könyvnyomtatás fejlődéséről és újdonságairól szóló európai híradások helyet kaptak a Nyugat-Magyarországon megjelenő ismeretterjesztő folyóiratok írásai között is. Előadásomban elsősorban a *Sokféle*, a *Mindenes Gyűjtemény* és a *Hasznos Multságok* című folyóiratokban megjelent tudósításokat mutatom be különböző témakörök szerint.

A folyóiratok ismertetik a nagy múltú európai könyvgyűjteményeket, mint a velencei Szent Márk-könyvesházat vagy Franciaország nyilvános könyvtárait. Szó esik a könyvtárak alapításának hasznosságáról, kiemelve, hogy a könyvtár „annak, ki tanulni akar, felettébb kedves lehet, midőn azon Könyvet, mellyet keres, legőttan fel-találhatja”.

A *Hasznos Multságok Szép mesterségek* rovatának cikkei között megjelenik a könyvnyomtatás mesterségének bemutatása. A folyóiratok leírják a korszak legismertebb nyomdait, többek között a bassanói nyomda új technikáit, vagy a *Times* újság új „nyomtató machináját”. Bemutatnak néhány külföldön őrzött magyar régiséget, mint Mátyás király Brüsszelben található misekönyvét. De nem csupán a régi könyveket dicsérték, hanem

az újonnan külföldön megjelent művekről is írtak ismertetőket, ezzel is formálva a közönség ízlését. Az európai könyvtárak, könyvnyomtatás és a fontos, frissen megjelent művek ismertetésével közelebb hozták a könyvkiadás új technikáit, legújabb nyomtatott termékeit a hazai közönséghez.

Reports on European publishing culture in the journals of Western Hungary

European news reports about increasing book publishing at the turn of the 18th-19th centuries, about libraries under construction, and the development and latest novelties of book printing were also included among the articles published in the educational journals of Western Hungary. In my presentation I will primarily review the reports published in the journals *Sokféle*, *Mindenes Gyűjtemény* and *Hasznos multságok*, according to different topics.

The journals review long-established European book collections, such as the National Library of St Mark's in Venice, or the public libraries of France. They mention the usefulness of establishing libraries, emphasizing that a library "may be most dear for those who want to study, as they may locate the Book that they are looking for therein."

The articles of the *Szép mesterségek* column in the journal *Hasznos multságok* include a review of the craft of printing. The journals describe the most well-known printing houses of the era, including the new techniques of the Bassano printing house, or the new "printing machine" (*machina*) of the Times newspaper. They present several Hungarian antiquities that can be found abroad, such as the missal of King Mathias in Brussels. However, they not only praised the old books, but they also wrote reviews of books that had been recently published abroad, thus also forming the public's taste. By introducing European libraries and printing as well as important recent works, they brought the new techniques of publishing and the latest print products closer to the local public.

Döbör András

SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Szacsvay Sándor alvilági dialógusai mint politikai publicisztikák a Magyar Kurír 1789-es évfolyamában

1786 decemberétől Bécsben, Szacsvay Sándor kiadásában és szerkesztésében jelent meg a „második magyar nyelvű lapnak” nevezett Magyar Kurír, amely a kezdeti időszakban II. József felvilágosult eszméit és politikáját támogatta. 1789-től azonban a megváltozott kül- és belpolitikai helyzetnek (a francia forradalom kitörése, a délvidéki török háború okozta belső feszültségek) megfelelően a lap hangnemet váltott, és a francia forradalom híreinek terjesztésében játszott kiemelt szerepet, tudósításainak és kommentárjainak különleges stílusa miatt. Szacsvay forrásai külföldi újságok voltak, de mivel a híreket csak a bécsi hivatalos lap alapján közölhetett, ezért fiktív, a korban népszerű, felvilágosult írók által kedvelt és gyakran használt úgynevezett alvilági dialógusok műfaját alkalmazva egészítette ki a hivatalos tudósításokat. Szacsvay lapjában hol állatok (verebek, fecskék, kutyák), hol történelmi személyek (Machiavelli, Nagy Sándor, Démokritosz), hol mesehősök (Aesopus állatmeséi) szájába adta a „francia zenebona” interpretálását, ezzel játszva ki a cenzúra szabályait.

Sándor Szacsvay's Dialogues in Hell as Political Publications in the Magyar Kurir (Hungarian Courier) in 1789

Magyar Kurir (Hungarian Courier), called the second Hungarian language newspaper, was edited and published by Sándor Szacsvay in Vienna from December 1786. In the initial period, it supported the enlightened ideas and policy of Joseph II. However, from 1789 due to the change in foreign and domestic policy situation (the outbreak of the French Revolution, the internal tensions caused by the Turkish war in Délvidék), the newspaper changed its tone and played a prominent role in the dissemination of the French Revolution news because of the unique style of its coverages and commentaries. Szacsvay's sources were foreign newspapers, however since he could only publish news based on official newspapers in Vienna, he supplemented official coverage with the genre of so-called

underworld dialogues, which was fictitious, popular with and frequently used by enlightened writers. In his newspaper, Szacsvey told the interpretation of the French uproar sometimes with the help of animals (sparrows, swallows, dogs), sometimes historical figures (Machiavelli, Alexander the Great, Democritus) and sometimes fairy tale heroes (Aesop's Fables), thus cheating the rules of censorship.

Fried István

SZTE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék

A nemzetiségek ábrázolása a magyar periodikában (1770–1820)

A nemzeti (kulturális) ébredés első fázisában még érvényben volt az ún. Hungarus-patriotizmus. Éppen ezért Magyarország „más” népeinek ábrázolása része volt a német, illetve anyanyelvű tudományos, tudományos-népszerűsítő kutatásnak. A periodikában rövidebb írások jelentek meg, többnyire kétnyelvű szerzők tollából. Az 1817-es esztendővel új korszak kezdődött: ekkor jelent meg a Tudományos Gyűjtemény első évfolyama, melynek e tárgyú cikkeiben az etnográfia fejlődésével párhuzamosan a polemikus szemlélet is érvényesült.

Die Beschreibung der Nationalitäten in der ungarischen periodischen Schriften 1770–1820.

In der Periode der ersten Phase des nationalen Erwachens war der sog. Hungarus-Patriotismus noch gültig. Ebendafür die Darstellung der Lebenswelt der „anderer” Völker Ungarns wurde Teil der deutsch-, bzw. muttersprachlichen wissenschaftlichen, populärwissenschaftlichen Forschungen. Die periodischen Schriften teilten kürzere Beschreibungen mit, die hauptsächlich von zweisprachigen Autoren verfasst wurden. Im Jahre 1817 erschien die Zeitschrift Tudományos Gyűjtemény (Wissenschaftliche Sammlung), dann begann eine neue Periode – parallel mit der Entwicklung der Ethnographie, aber kamen polemische Tendenzen zur Geltung.

Granasztói Olga

MTA TKI–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport

A Hazai Tudósítások és az emlékmű-kultusz kezdetei Kazinczy Ferenc cikkei tükrében (1806–1807)

Kazinczy Ferenc 1806. június 10-én költözött Széphalomra, hogy befejezze romos házát, és végleg letelepedhessen feleségével, és még alig egyéves kislányával immár saját birtokán. Ugyanezen a napon értesült mintegy véletlenül arról, hogy Kultsár István új magyar nyelvű lapot készül indítani Hazai Tudósítások címmel. Ezen a napon ugyanis az előfizetési felhívásba mint nyomtatványba csomagolták Kazinczy leveleit a postán, de a papír hátulja el volt szakítva, ezért csak a címet tudta elolvasni. Azonnal visszaküldte cselédjét a postamesterhez, hogy informálódjon, majd, amint kiderült, miről is van szó, máris előfizetett a júliusban meginduló lapra. Már aznap készen volt a terv a fejében, hogy az ígéretesnek, s az egy ideális folyóiratról alkotott saját elképzelésével is egybevágó kezdeményezésnek úgy szegődjön támogatójává, hogy rögvest közread egy felhívást, nevezetesen a Csokonai sírkövének felállítására szervezett pénzgyűjtésről szóló jelentést. Kazinczy akkor még nem sejtette, hogy ezzel az elhatározással milyen lavinát indít el, és hogyan dagad egy emlékmű-állítási terve a kialakulófélben lévő irodalmi nyilvánosság elé vitt, már-már országossá terebélyesedő irodalmi, nyelvi, és esztétikai vitává a 19. század eleji Magyarországon.

Az Árkádia-per szakirodalma nagyon gazdag, és láthatólag nem szűnik meg újabb kérdéseket felvetni, hiszen az utóbbi években is jelent meg kimerítő alaposágú tanulmány a témában.

Minthogy mostanában sokat foglalkoztam Kazinczy életútjának az Árkádia-per idejére eső éveivel (1806–1807), amely évek egybeesnek a Hazai Tudósítások című folyóirat működésével (hiszen 1808-tól Hazai és Külföldi Tudósítások néven megváltozott tartalommal folytatódott a lap), felfigyeltem néhány olyan mozzanatra, amely összefüggést teremt Kazinczy életeseeményei, a Kultsár-féle lap programja és a lapban közölt Kazinczy-cikkek között. A lap megindulásától kezdve Kazinczy lett a Hazai Tudósítások egyik legeredetibb szerzője, mégpedig első látszatra nagyon különböző témájú cikksorozatokban. 1806. július 30. után, amikor a Csokonai sírkövére tett jelentés látott napvilágot, ősszel három lapszámban, folytatásokban jelentette meg hotkóczi útjának leírását, benne az angol-

kertekre vonatkozó teóriájával. Ezt követően 1806 decemberében indította útjára a *Magyarok emlékezete* című sorozatot, amelyben nagy magyarok életrajzával akarta Kultsár addigra már Kazinczy számára kissé ellaposodott újságját érdekesebbé tenni. A hotkóci sorozat és az életrajzi cikkek között pedig folytatódtak a pengeváltások a Csokonai-emlékmű ügyében. Ha jól szemügyre vesszük a folyóiratban Kazinczy által tárgyalt témákat, azt láthatjuk, hogy mind a három összefüggésben áll az „emlékműállítás” Kazinczy számára magánéletében is fájóan aktuálissá váló ügyével:

1806. augusztus 18-án, alig egyévesen hunyt el első gyermeke, Iphigenia. A mély gyász enyhítésére utazott el a Szepességbe, ahol a hotkóci kertlátogatás során mély benyomást tett rá, hogy az előkelő Csáky család elhunyt szeretteit saját kertjében temette el. Az itt látott síremlékek és feliratok Kazinczy számára mértékadó ízléssel lettek megtervezve, amelyekről nemcsak részletesen beszámol a cikksorozatban, hanem közli a feliratokat úgy, amint azok a sírköveken láthatók voltak. Ennek az élménynek nem kis szerepe volt abban, hogy hatására a külön engedéllyel saját kertjében eltemetett Phigie lányának sírjára ő is díszes emlékművet tervezett.

Az 1806–1808 közötti időszak Kazinczy életében a különböző (végül meg nem valósult) emlékmű- és márványfelirat-tervezéseké. Felkérést kapott Barcsay Ábrahám sírkövének megtervezésére, valamint a zsigódi kastély homlokzatára egy felirat szövegének elkészítésére. Kiadatlan jegyzetfüzetei (Pandektái) számos külföldi emlékműre és felíratra vonatkozó kijegyzést, rajzot tartalmaznak ebből az időből.

1807 januárjában Csehy József küldte meg Kazinczynak a Batthyány Lajos körmendi kastélykertjében álló Gessner-emlékmű rajzát és felíratának szövegét. Ez annyira egybevágott Kazinczy klasszikus ízlésű elképzeléseivel, hogy Csereynek azt javasolta: ebben a stílusban készíttessék el Csokonai síremlékét is. A herceg Kazinczy számára szabadkőművesként és kimagasló műveltsége révén is régóta vonzó személyiség volt: 1790-ben Batthyányt kérte fel az általa megalapítandó Magyar Liget Pásztorai nevű tudós társaság elnökének, amelyet a római árkádiai társaság és a szabadkőműves páholyok ötvözeteként képzelt el.

Kazinczy számára az 1800-as évek első évtizedében magától értetődő igénnyé vált az emlékezés méltó színtereinek megteremtése, amelyre a legtöbb, és leginkább követendő példát az angolkertek szolgáltatták: Kazinczy ezekből néhányat élőben, de legtöbbet könyvekben megjelent illusztrációkon keresztül ismert meg. A Csokonai-emlékmű Debrecen

számára nehezen elfogadható felirata, elhelyezése, formája stb. ezekből a benyomásokból is táplálkozott, ebben a kontextusban pedig Árkádiára hivatkozni szinte kötelező érvényű referencia volt.

Das Blatt Hazai Tudósítások und die Anfänge des Denkmalkultus im Kontext des Artikels von Ferenc Kazinczy

Der Schriftsteller Ferenc Kazinczy war ein begeisterte Mitarbeiter des Blattes *Hazai Tudósítások* schon von ihren Gründung an (1806). In der zwei ersten Jahren Kazinczy veröffentlichte drei verschiedene Serien von Artikeln, welches Themas ist in zusammenhang mit dem Denkmal-Errichtung, eine neue kulturelle Praktik in Ungarn: Kazinczy war einer der Hauptveranstalter der Sammelaktion für den Dichter Mihály Csokonai Vitéz's Grabmal, welches Anruf in dem *Hazai Tudósítások* verursachte eine leidenschaftliche literarische, linguistische und aestetische Streitigkeit zwischen die representanten der literarischen Öffentlichkeit. Andererseits war Kazinczy ganz beeinflusst von der Wirkung des englischen Gartenstils, und überhaupt von der Grabmalgestaltungspraxis in dem englischen Garten. Deshalb hat er eine Serie von Artikeln über dem Garten in der Zips des Grafen Emmanuel Csáky geschrieben, wo er einige Tage verbrachte wegen des Verlusts seiner einjährige Tochter. Die Grabmäler in dem gräflichen Garten beeindruckte Kazinczy so tief, dass er beschloss, ein Grabmal auch für ihre Tochter zu errichten. Das dritte Thema ihren Artikeln war das Gedächtnis vorzüglichen Ungarn, oder die Errichtung schriftlichen Denkmälern mit der Absicht, ein ungarisches Pantheon der nationaler Persönlichkeiten zu begründen.

All diese Thematik verursachte einen ambivalente Annahme von den Zeitgenossen, aber das Blatt *Hazai Tudósítások* zumindest verhalf Kazinczy zu die Verausbreitung der neuen kulturellen Praxis.

Hegedüs Béla

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, XVIII. századi Osztály

Az irodalomtörténet mint érv az irodalom léte mellett. Révai Miklós felhívása a Magyar Hírmondóban

Révai Miklós felhívása régi magyar dalok gyűjtésére (1782) a magyar irodalomtörténet egy szimbolikus eseménye. Szinte mindig félreértették: a legtöbb értelmező különféle ideológiai okok miatt abban Révai népdalok iránti érdeklődését látta. Előadásomban bizonyítom, hogy felhívása mögött nem Herder eszméi állnak, hanem a Michael Denis-féle osszianizmus, egyúttal egy új irodalmi kánon megteremtésére való törekvés, amelynek végpontján Révai saját költeményei állnak. Ez volt magyar nyelven az első alkalom egy bizonyos, már nem a litterae részének tekintett szövegcsoport kánonná rendezésére.

Literaturgeschichte als Argument für die Existenz der Literatur selbst: der Aufruf von Miklós Révai in der Zeitschrift „Magyar Hírmondó“

Der Aufruf von Miklós Révai für Sammeln alter ungarischen Lieder (1782) war ein symbolisches Ereignis der ungarischen Literaturgeschichte. Das war fast immer missverstanden: die meisten Interpreten wollten wegen verschiedenen ideologischen Gründen darin eine Interesse von Révai für Volkslieder vorstellen. In meinem Vortrag bewiese ich, dass hinter dem Aufruf von Révai man nicht die Ideen von Herder, sondern den Ossianismus in Interpretation von Michael Denis suchen muss, und eine Bestrebung für das Schaffen eines teleologischen literarischen Kanons, am Ende oder Zweckpunkt mit den Gedichten von Révai selbst. Das war die erste Experiment in ungarischer Sprache für Texte einen Kanon zu bilden, welche nicht mehr nur als Teile der gesamten Litterae interpretierbar sind.

Hermann Zoltán

KGRE Magyar Nyelv-, Irodalom- és Kultúratudományi Intézet, Régi és Klasszikus Magyar Irodalom Tanszék

Tudósítások Haydn „A teremtés” című oratóriumának 1800. március 8-ai, budai bemutatójáról

Az előadás Haydn és Gottfried van Swieten oratóriumának a szerző által vezényelt, 1800. március 8-ai előadásáról szóló egykorú tudósításokon keresztül (Magyar Kurir, Magyar Hírmondó, Vereinigte Pester und Ofener Zeitung, Pressburger Zeitung, Wiener Zeitung és a lipcsei Allgemeine Musikalische Zeitung) ad áttekintést a magyar arisztokrácia és nagypolgárság köreiből indult magyarországi Haydn-kultuszról, az előadás és az oratórium szövegének „áthallásos” kontextusáról (az előadás Alekszandra Pavlovna születésnap ajándéka volt férjének, a József nádornak). A budai előadás sajtó-kontextusainak elemzése igazolni igyekszik a zenetörténeti összefoglalók, mindenekelőtt Georg Feder 1999-es *Schöpfung*-monográfiájának állításait a mű iróniájának szembevetésével.

Berichte über die Aufführung von Joseph Haydns „Schöpfung” in Buda/Ofen, am 8. März, 1800.

Der deutschsprachige Vortrag, der auf den zeitgenössischen Berichten (aus Magyar Kurir, Magyar Hírmondó, Vereinigte Pester und Ofener Zeitung, Pressburger Zeitung, Wiener Zeitung, Leipziger Allgemeine Musikalische Zeitung) basiert, die sich mit der Ofener Vorführung des Oratoriums *Die Schöpfung* von Haydn und Gottfried van Swieten am 08. März 1800 auseinandersetzen, behandelt den – seitens der ungarischen Aristokratie und des Großbürgertums ausgehenden – Haydn-Kult, bzw. den speziellen Kontext der Vorführung des Oratoriums (sie war ein Geburtstagsgeschenk, das Alexandra Pavlovna ihrem Mann, Joseph, Palatin von Ungarn machte).

Die Analyse des Pressekontexts dieser Ofener Vorführung möchte beweisen, dass die Behauptungen der musikgeschichtlichen Zusammenfassungen – vor allem die der Schöpfungs-Monografie von Georg Feder (1999) bezüglich der auffallenden Präsenz der Ironie im Werk, des weiteren nachweisbar sind.

Kiss Margit

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, XVIII. századi Osztály

A Magyar Hírmondó és a szótári tervek

A 18. század vége, a 19. század eleje a magyar szótárírás számára az útkeresés időszak. A formálódó lexikológiai koncepciók közös elemeként határozható meg a magyar nyelvű szókészlet modernizálására való törekvés és a latin függőségtől való elszakadás. Az elméleti háttér és a mintául szolgáló európai szótárak eltérő módozatokat jelölnek ki ebben a folyamatban a címszóállomány, a szóeredetetés, a frazeológia, a szócsaládosulás, a nyelvjárási és idegen szavak státuszának tekintetében. A korabeli sajtó olyannyira meghatározó fórumnak tartható ebben a folyamatban, hogy a teljes magyar szótár igénye először a Magyar Museumban jelent meg 1788-ban. Előadásomban az útkeresés folyamatának alakulását tekintem át az egykorú sajtóanyagban – elsősorban a Magyar Hírmondóra fókuszálva.

The Magyar Hírmondó and the lexicological concepts

The period of exploration of ideas for Hungarian lexicography was at the end of the 18th Century and at the beginning of the 19th century. During this time period there were two primary efforts: the modernization of Hungarian lexicon and the separation from Latin dependency. The European dictionaries served as a model for structuring and creating Hungarian vocabulary incorporating dictionary words, etymology, fraseology, dialectology, status of foreign words etc. The contemporary press can be regarded as determining forum in this process: the idea of the complete Hungarian dictionary turned up in Magyar Museum in 1788. In my paper I review the process of exploration of ideas in contemporary press and I particularly focus on articles of Magyar Hírmondó.

Eva Kowalská

Slovenská Akadémia Vied, Historický Ústav

Die ersten slowakischen Zeitungen zwischen Journalismus und Patriotismus

Bei der Analyse der Herausgabe und Rezeption von frühen Zeitungen und Zeitschriften in den Mutterprachen in der Habsburgermonarchie sollte man in Betracht nehmen, dass die Sprache in jener Zeit (seit der Hälfte des 18. Jahrhunderts) noch nicht ein mit existenziellen Qualitäten begabtes Identifikationszeichen der Nation war, sondern eher ein praktisches Kommunikationsmittel. Bereits die Forderung, die breiten Bevölkerungsschichten anzusprechen, ihnen die Botschaft der Aufklärung zu vermitteln, und die Presse als Kommunikationsmittel unter den einzelnen Bestandteilen des sich nur dadurch formierenden Nationalkollektivs auszunutzen, machte die Frage nach einer Herausgabe von Zeitungen auch in slawischen Nationalsprachen aktuell, also auch im Slowakischen, abgesehen von seiner Form und Norm, spielte die deutsche Presse in Form von Zeitungen und besonders der Zeitschriften (literarische, aufklärerische und moralische Wochenschriften u. ä.) noch in der zweiten Hälfte des 18. Jahrhunderts bei der Verbreitung der Informationen und neuen aufklärerischen Ideen eine unvertretbare Rolle, seit den 1780er Jahren erschienen fast gleichzeitig die Zeitungen für die slowakischen, ungarischen, slowenischen, kroatischen oder serbischen Leser, in für sie zugänglichen, einheimischen Sprachen. Es handelte sich dabei nicht ausschliesslich um typische Informationsperiodika, weil die Nachfrage nach den politischen, oder zur Gattung der Intelligenzblätter gehörenden Nachrichten, die bereits etablierten deutschen, und auch außer den Landesgrenzen rezipierten Zeitungen prompt saturierten. War die Fähigkeit des Marktes, neue Periodika zu absorbieren, auch nicht zu hoch, mehrjährige Existenz der Zeitungen in slawischen Sprachen indiziert die Formierung einer auf der ethnischen/Nationalbasis gebauten Öffentlichkeit, deren spezifische Interesse sich allmählich bildeten und formulierten. Man publizierte regelmäßig die auf die Popularisierung vom Gedankengut der Aufklärung (besonders der Toleranz) gezielten Beiträge, und bemühte sich, auch Kenntnishorizont der Leser zu erweitern. Die Zeitungen wollten jedoch zugleich auch die Vorstellungen vermitteln, was das Wesen und den Charakter einer Nation bilde (Sprache, Literatur, gemeinsame Geschichte, Traditionen, Territorium), die sie gestalten oder nach außen präsentieren

wollten. Obwohl wir in der ersten Zeitung auch Behandlungen über das Wesen von Auklärung, der Qualität der Muttersprache und Notwendigkeit ihrer Kultivierung finden, es handelte sich jedoch noch keineswegs um Formulierung eines „Nationalprogramms“ mit ausgeprägten politischen Qualitäten. Dieser formte sich nur allmählich, auch dadurch, dass die Leser mittels der Zeitungen in den politischen Diskurs hineingezogen worden waren. Sie bereicherten auf diese Weise durch politische Terminologie auch Wortschatz der Leser und machten sie im Prinzip für die Fragen der gesellschaftlichen Entwicklung und den nationalen Diskurs sensitiv.

Der Beitrag wird sich der Widerspiegelung dieser Prozesse und Phänomäne auf den Blättern der ersten in „slowakischen“ Sprache herausgegebenen Zeitungen und Zeitschriften (Presspurske Nowiny, Tydennik) widmen.

Lengyel Réka

MTA BTK Irodalomtudományi Intézet, XVIII. századi Osztály

„Tudománybéli dolgok” és „Toldalékok”: Historia litteraria és szépirodalom a Magyar Hírmondóban

Az 1780 és 1788 között Pozsonyban megjelenő Magyar Hírmondó szerkesztői és újságírói elsősorban a közéleti, politikai, gazdasági, kereskedelmi vonatkozású hírek közlésével igyekeztek olvasóik kedvébe járni. Rendszeresen tájékoztattak a Habsburg Birodalomban, az európai országokban és a világ távolabbi pontjain történt eseményekről, s e témák mellett csupán kisebb teret kaptak a tudomány világából érkező vagy a szépirodalmi vonatkozású információk. Ennek ellenére a hírlapszámok összességének anyagát tekintve, elszórtan számos tudomány- vagy irodalomtörténeti vonatkozású cikket, hírt, szépirodalmi publikációt találunk. Ahogyan az 1780. január 22-én megjelent 7. lapszámban Rát Mátyás írja: „légyen szabad [...] az értelmes olvasónak némelly dolgokat tudtára adnom, mellyek, jóllehet sem mulatságára, sem emlékezetes történetek felől való tudósíttatására nem szolgálnak, mindazonáltal [...] itt méltán egygy kis helyet foglalhatnak”.

A vonatkozó közleményeknek több típusát különíthetjük el. Igen gyakran találunk a Magyar Hírmondó hasábjain könyvhirdetéseket, illetve hosszabb ismertetéseket, frissen megjelent magyar nyelvű könyvek tartalmi kivonatait, noha Rát Mátyás tisztában van vele, hogy „[a] könyvekről való tudósítások-is [...] nem mindeneknek ínyjek szerént valók”. Emellett a szerkesztők rendszeresen közöltek magyarországi és külföldi tudósokkal kapcsolatos híreket, adatokat, s egyszer-egyszer irodalomtörténeti, esztétikai tárgyú dolgozatokat is. Az előadásban a tudomány- és irodalomtörténeti szempontból jól hasznosítható elsődleges forrásanyag tartalmi vizsgálatának eredményeiről számolok be.

„Scientific News” and „Additions”: Science and Literature in Magyar Hírmondó (Hungarian Journal)

The main goal of the editors and journalists of Magyar Hírmondó published in Pozsony between 1780 and 1788, was to provide a number of public, political, economic, and commercial news to readers. There were regularly published informations regarding many kind of events from the European countries, distant places from all over the world, and the Habsburg Empire. In the journal, only a tiny place has been left for news related to subjects as the world of science, the bookmarket or the Hungarian literature. Nevertheless, if we make an account of the material published in several issues of the journal, there are scattered articles, news and literary publications related to the history of science and the Hungarian literature. As Mátyás Rát writes in the 7th issue of January 22, 1780, „let me [...] to inform the curious reader about some things, even though these are not entertaining or memorable stories, yet [...] let them to fill a small place here.”

The relevant articles and news can be divided in a few subgroups. There is a number of book advertisement, reviews or summaries of the contents of newly published Hungarian-language books, although Mátyás Rát is aware that „[even] the reports about books [...] do not fit to eveyone’s taste”. In addition, the editors regularly reported news and data related to the life and achievement of Hungarian and foreign scholars, as well as essays on literary history or aesthetics. In my paper I analyse the results of the research of these particular primary sources, and I demonstrate the perspectives offered by them revealing insights into the eighteenth-century history of science and literature.

Andrea Seidler

Universität Wien, EVSL, Abteilung Finno-Ugristik

Höfische Berichterstattung in der Preßburger Zeitung: Reflexionen über die Präsenz des Kaiserpaares Franz I. Stephan und Maria Theresias in den frühen Jahren des Mediums

Die Preßburger Zeitung wurde 1764 in Preßburg gegründet. Der Verleger Landerer zeichnete für das Blatt verantwortlich, die Forschung weiß aber, dass der Preßburger Geschäftsmann und spätere Lokalpolitiker Karl Gottlieb Windisch in den ersten Erscheinungsjahren die inhaltliche Linie der Publikation bestimmte. In diesem Vortrag soll die regelmäßigen Berichterstattung über das Kaiserpaar Franz I. und Maria Theresia analysiert werden und einige Fragen, die sich in diesem Zusammenhang stellen, beantwortet werden. Das Augenmerk soll dabei auf der Reisetätigkeit des Paares und vor allem deren repräsentative Auftritte in Preßburg gerichtet sein, aber auch deren höfische Präsenz und Routine in Wien beleuchtet werden. Die Preßburger Zeitung, die gegründet worden war um das Preßburger (bzw. ungarische) Publikum mit lokalen Nachrichten zu versorgen, beobachtete die Aktivitäten des kaiserlichen Hofes sehr genau und liefert für diese Analyse reiches Material. Datenbanken wie DIFMOE und Preßburger Zeitung online des Wiener Instituts für Finno-Ugristik sind dabei wichtige Werkzeuge, die neue Möglichkeiten einer umfassenden Erforschung der Zeitung ermöglichen. Auch darüber soll der Vortrag berichten.

Vaderna Gábor

ELTE BTK MIKTI, XVIII–XIX. Századi Magyar Irodalomtörténeti Tanszék – MTA BTK Lendület Nyugat-magyarországi irodalom 1770–1820 kutatócsoport

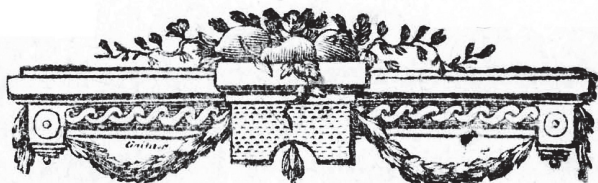
Az urbanitas lehetőségei a Mindenés Gyűjteményben

1790. február 3-án a Mindenés Gyűjtemény egy cikksorozatot kezdett közölni, melyben a Magyar Királyság fontosabb folyói mentén városok története és geográfiai leírása váltakozott. Nem meglepő talán, hogy rögtön az első részben Duna két nevezetes városa is előkerül: Pozsony,

a koronázó város, valamint Komárom, a Mindenés Gyűjtemény kiadási helyszíne. Az már inkább meglepő, hogy Komáromról az említett példát is ideértve alig van említés a Mindenés Gyűjtemény köteteiben. E hiány azonban nem holmi szemérmességből ered: a folyóirat kötetei a városnak mint kulturális térnek igen komoly szerepet szánnak, rövid tudósítások, városleírások, városi viselkedésformák követik egymást. Amennyiben a lap számaikat egymás mellett olvassuk, egy nagyon határozott koncepció sejlik fel a sorok mögött arról, hogy milyennek kellene lennie a városnak, milyen az urbanitás elérendő eszménye. Mindez pedig visszavezethető egy olyan társadalmi vízióra, mely a stadiális fejlődés csúcspontját a városi létforma elterjedésében látja. Az előadás arra is kitér, hogy a cikkek mögül – ha tetszik, Komáromból nézvést – miképp látszik a Magyar Királyság történelmi fejlődési sorban elfoglalt helye.

The Ideas of 'Urbanitas' in the Periodical 'Mindenés Gyűjtemény'

From 3 February 1790 a series of articles were published in the periodical 'Mindenés Gyűjtemény'. In these texts several cities of the Hungarian Kingdom were presented *giving their history and geography*. It is only natural that first came the description of two important Hungarian cities, Bratislava and Komárom. The one was the coronation city of the Kingdom, the other was the place where the Mindenés Gyűjtemény was printed. However, it may be astounding that Komárom, except the above-mentioned short article, is barely present in the periodical, despite its strong links with the city's civil intellectuals. In this lecture I reconstruct the different ideas of urbanitas ('urbanity') which is connected with the conception and political ideology of the stadial history.

KONCERTMŰSOR / CONCERT
2018. ÁPRILIS 25.

CSATÁK ÉS SZERELMEK
JOSEPH HAYDN MŰVEI ÉNEKHANGRA ÉS FORTEPIANÓRA

BATTLES AND LOVE STORIES
JOSEPH HAYDN'S MUSIC

Közreműködik / The concert will feature:

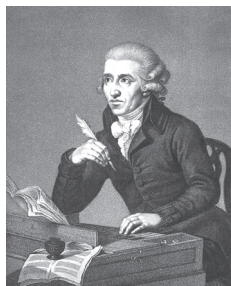
BODROGI Éva – szoprán / soprano

TAKÁCS Szilvia – fortepiano

Helyszín / Location: Zichy-palota díszterme

*

Fidelity
The Wanderer
The Mermaids Song
She Never Told Her Love
Esz-dúr „Genzinger”-szonáta
The Spirit's Song
The Battle of the Nile

Haydn bensőséges arcát, a késői művészetére oly jellemző érzelmi gazdagságot, egyben a korai romantikát idéző stílust, elképesztő harmóniai jelenségeket lehet megismerni és megszeretni e műsoron keresztül. Az eredetileg is fortepiano-kísérettel ellátott angol dalok hangzásélménye közelebb viszi a hallgatót a dalok igazi, mély belső világához. A záró dal igazi történelmi kuriózum: Napóleon egyiptomi hadjáratáról szól, s Lord Nelson eszterházi látogatására készült.

A koncerten hallható fortepiano Johann Schantz Bécsben élt cseh származású mester 1795-ben épített hangszerének másolata. Haydn 1789-től komponált ilyen hangszerre, ugyancsak a Schantz testvérek műhelyéből vásárolt és általa nagyon kedvelt Wenzel Schantz-forte pianóra. A hangszer hangja kimondottan finom, lágy, nem nyomja el az éneket, ugyanakkor nagy energiával bír.

Haydn műveit szívből lehet igazán jól játszani, a kottából tudatosan felül kell emelkednünk, s bátran meg kell mutatnunk az érzelemgazdagságot, a retorikus nyelvezetet. Nem hiába írja Robin Holloway angol zeneszerző: „Haydn: a zenészek zenésze” („Haydn: the musicians’ musician”).

With this programme you can get to know and like the intimate face of Haydn, the emotional richness characterizing his late artistic work, the style of early romantic and the unbelievable harmony as phenomena. The sound experience of the songs accompanied by a fortepiano, in the originals as well, takes the listener closer to the real and deep inner world of the songs. „The Battle of the Nile” presents the period of Napoleon’s war: this dramatical song was composed to the honor of Lord Nelson to his visit by Esterházy palace.

The fortepiano sounding on the concert must be especially noted, which is the copy of Johann Schantz – originally Czech but having lived in Vienna, Maister’s instrument – constructed in 1795. Haydn composed for such instrument from 1789 – similarly bought from the Schantz-brothers workshop, on his favoured – Wenzel Schantz-fortepiano. The instrument’s sound is delicate, gentle, it does not dominate over the singing at the same time it is attributed with a great energy.

Haydn s works can be played well from the bottom of your hearts, we have to surpass the notes consciously, we have to show the richness of emotions and its rhetoric language without hesitation. „Haydn is known as the musicians’ musician” – as Robin Holloway English composer writes in his study in 1998.

Takács Szilvia Győrött született. Zeneiskolai tanulmányai alatt több zongora- és szolfézsverseny díjazottja volt, tudatosan zenei pályára készült. A konzervatóriumot zongora és zeneszerzés szakon végezte el Győrben, majd 1986-ban diplomázott zeneelmélet–szolfézs szakon. 1993-ban férjével megalapította a Harmónia Zeneiskolát (ma: Harmónia Alapfokú Művészeti Iskola), melynek jelenleg is igazgatója.

Csembalótanulmányait 1996-ban az egyik első, Magyarországon szervezett Régi Zene Nyári Akadémián Leon Berbennél kezdte. Ezt követően

több régi zenei kurzuson vett részt, ahol tanárai voltak: Spányi Miklós, Ketil Haugsand és Malcolm Bilson. A budapesti Zeneakadémián Horváth Anikó osztályában 2008-ban szerzett kitüntetéses csembalóművész diplomát. 2006-tól folytatott fortepiano tanulmányokat. Részt vett több hazai kurzuson – ahol Spányi Miklós és Malcolm Bilson által mélyítette el fortepiano-tudását. További tapasztalatgyűjtés végett Bilson kurzusán vett részt Ithacában (USA), a Cornell Egyetemen.

Zeneakadémiai évei alatt alapította a Clavier Duo együttest, mely a négykezes és kétcsembalós, illetve fortepianóra írt művek bemutatását tűzte ki célul. Rendszeresen játszik hazai és külföldi koncerteken szóló- és kamaraprodukciókban. Repertoárja a kora barokktól a klasszikus korig terjed. Kiemelten foglalkozik Haydn billentyűs műveivel, melyekből több szóló és kamara CD-lemezt készített.

Szilvia Takács was born in Győr. During her music school studies, she was rewarded at several piano and solfège competitions. Her conscious preparation for a music career already started at this point. She studied piano and composition at the conservatory in Győr. She graduated in 1986 on music theory and solfège majors. She founded a music school with her husband in 1993, of which she has been headmaster since then.

She started her harpsichord studies with Leon Berben in 1996, at the first Early Music Summer Academy organised in Hungary. Next, she participated in a number of early music courses, where her tutors were: Rita Papp, Miklós Spányi and Ketil Haugsand. She graduated with a harpsichordist honours degree from the Academy of Music in Budapest, from Anikó Horváth's class in 2008. She had been studying the fortepiano since 2006. She participated in several Hungarian and American courses where she deepened her fortepiano skills with the help of Miklós Spányi and Malcolm Bilson.

During her Academy years, she founded the Clavier Duo group, which aimed at presenting four-handed pieces and those written for two harpsichords or the fortepiano. She plays regularly at Hungarian and foreign concerts both in solo and chamber performances. Her repertoire spans from early baroque to classicism. She is specialized in Haydn's keyboard pieces.

Bodrogi Éva a londoni Guildhall School of Music and Dramán szerezte meg előadó-művészi diplomáját Susan McCulloch osztályában, ugyanitt Emma Kirkby és Nancy Argenta voltak mentorai, majd művész-tanári diplomát kapott Schultz Katalintól. Együtt dolgozott többek között William Christie-vel, Christian Cirnynnel, David Roblou-val, a Budapesti Fesztiválzenekarral, a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarával, a Concerto Budapesttel, az Erkel Ferenc Kamarazenekarral, a Budapesti Vonósokkal, a Weiner–Szász Kamaraszimfonikusokkal, Musica Antiqua Austriával, az Ensemble Philippe-pel, a Solamente Naturalival, a Savaria Baroque Zenekarral, az Aurae Musicaléval, a La Tempesta barokk együttesel és a Balti Államok Kortárs Zenekarával.

Koncertezett többek között az Aix-en-Provence Festivalon, a Brnói Nemzetközi Zenei Fesztiválon, a Bathi Nemzetközi Zenei Fesztiválon, a „Silent Festival”-on Finnországban, a Pentecost és a Perla Musica Early Music Festivalon.

Régizenei együttesével, az Ensemble Sospirivel rendszeresen koncertezik Magyarországon és Európa-szerte. A Ludium, a Thrensemble és a Barefoot Musicians kortárs zenei együttesek gyakori meghívott szólistája. Szenvedélyesen tanít, kurzusokat tart Magyarországon és Európa-szerte. Több CD-felvételt készített a Naxos, a Hungaroton és a Gryllus Kiadó számára.

Eva Bodrogi received her Master’s Degree in early music from the Vocal Department of the Guildhall School of Music and Drama in London as a student of Susan McCulloch, Emma Kirkby and Nancy Argenta, and she gained vocal teacher MA from Schultz Katalin in Hungary.

She has been given the honor to work together with William Christie, Christian Cirnyn, David Roblou, and also has been the soloist of the Budapest Festival Orchestra, the Concerto Budapest, the Musica Antiqua Austria, the Hungarian Radio Symphony Orchestra, the Weiner–Szász Chamber Symphony Orchestra, the Erkel Ferenc Chamber Orchestra, the Solamente Naturali, the Savaria Baroque, the Aura Musicale, the Budapest String Orchestra, the Orchestra of Rhotenburg, “La Tempesta” Ensemble and the Contemporary Orchestra of the Baltics.

She has participated in the Aix-en-Provence Festival, the Brno International Music Festival, the Bath International Music Festival, the Silent Festival in Finland, the Pentecost Early Music Festival, and the

Perla Musica Early Music Festival. With her early music group Ensemble Sospiri she gives numerous concerts in Hungary and all over in Europe. She is the permanent soloist of the Ludium, the Barefoot Musicians and the Thrensemble Contemporary Ensembles. She has made several CDs for Naxos and Hungaroton. She is passionate about teaching, giving masterclasses in Hungary and abroad.

SZERVEZŐ INTÉZMÉNYEK / ORGANIZED BY

MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont
Irodalmi nyilvánosság a polgárosodó Nyugat-Magyarországon, 1770–1820
Lendület Kutatócsoport

Győri Hittudományi Főiskola
Pannonhalmi Főapátság

TÁMOGATÓK / SPONSORED BY

Magyar Tudományos Akadémia
Győr megyei jogú város önkormányzata
Győri Művészeti, Fesztivál- és Művelődési Központ

HELYSZÍNEK / LOCATIONS

Győri Hittudományi Főiskola
(9021 Győr, Káptalandomb 7.)
Zichy-palota, Győri Művészeti, Fesztivál- és Művelődési Központ
(9022 Győr, Liszt Ferenc u. 20.)
Pannonhalmi Bencés Gimnázium
(9090 Pannonhalma, Vár 1.)

Kapcsolat: lendulet1770@gmail.com